

SPISFLÄKTAR

Utgångspunkter för valet av spisfläkt

En spisfläkt är en apparat som är försedd med fläktmotor och som används för att suga ut matos och ånga från köket via en ventilationskanal. Spisfläkten ska ha en egen ventilationskanal som den ansluts till. Samma fläktmodell kan ofta antingen anslutas till ventilationskanal eller användas som recirkulerande fläkt.

Om ingen ventilationskanal finns ska spisfläkten förses med ett kolfilter, som är extra tillbehör. Det aktiva kolet i kolfiltret renar luften och leder den sedan tillbaka ut i köket. Om spisfläkten eller kolfilterinsatsen saknar luftgaller måste man göra en öppning upp- eller framtill i köksskåpet så att luften kan ledas tillbaka ut i rummet. Är ventilationskanalen olämpligt placerad kan ett kolfilter vara ett bra alternativ, eftersom sugeffekten försämras om ventilationskanalen är lång och smal i förhållande till luftmängden och har många krökar.

I flervåningshus är ventilationskanalen vanligen gemensam för bostäderna. Då får en spisfläkt inte anslutas till den. En spisfläkt med kolfilter avlägsnar matos effektivare än enbart en frånluftsventil. En spisfläkt med kolfilter är problemfri för byggnadens ventilationssystem, eftersom den inte påverkar det egentliga ventilationssystemets funktion.

En spiskåpa i ett hus med maskinell ventilation har ingen egen motor, utan ventilationssystemet fungerar som motor. Spiskåpa kan också betyda en motorförsedd spisfläkt som har formen av en kåpa. Det finns alltså spiskåpor både med och utan egen motor. Det här kan leda till förväxling när man väljer modell. Innan man köper en spisfläkt bör man därför reda ut vilken typ av spiskåpa det är fråga om och om den kan anslutas till ventilationskanalen eller ventilationssystemet eller användas som recirkulerande fläkt.

Fläktmodeller och placering

En traditionell spisfläkt är en lådliknande apparat som monteras ovanför spisen. Det finns också modeller med låg front och en ofta skrymmande motor som placeras i ett skåp ovanför. På en spisfläkt med utdragbar skärm kan fronten döljas med en inredningslist om man så önskar. Efter användningen skjuts skärmen in under köksskåpet så att den inte syns. Spisfläkten kan också se ut som en kåpa och är då ofta helt i stål eller med glasskärm. En del av de här modellerna ska placeras vid en vägg, medan andra kan hänga fritt över en köksö. Spisfläkten kan också se ut som en armatur. En separat fläktmotor monteras inne i kåpan eller i ett specialska. Det finns också spisfläktar som fälls in i arbetsbänken eller taket.

Spisfläktarnas yttermått och installationsmått varierar, eftersom fläktarna kan se ut på så många olika sätt. Ofta är bredden 50 eller 60 cm precis som på spisar, men det finns också några smalare cylinderformade och t.o.m. 120 eller 140 cm breda modeller. Ett separat kolfilter ökar också spisfläktens mått, om filtret inte sitter inuti fläkten.

Rekommenderad installationshöjd anges i bruksanvisningen. Lagom placeringshöjd är 50–60 cm över kokhällen. Om spisfläkten sitter för lågt är det svårt eller omöjligt att använda höga kastruller, t.ex. en saftmaja, eller att se in i en kastrull som står på en bakre platta. Om köket har gasspis ska spisfläkten placeras högre än över en elspis.

Spisfläktens användningsegenskaper

Vid valet av spisfläkt är det bra att beakta hur lätt det är att använda, rengöra och underhålla den, t.ex. byta lampa. Det viktigaste i bruksanvisningen är att den berättar hur man rengör fettfiltret, byter

eller rengör kolfiltret och byter lampa. Kontrollera att reglagen är tydliga och placerade så att de är lätta att använda. Spisfläktar har vanligen 2–5 effektlägen. Oftast har de 3 lägen plus intensivläge. Intensivläget är det effektivaste läget som används några minuter, varefter fläkten automatiskt återgår till den tidigare inställda effekten. Automatisk effekthereglering anpassar sugeffekten efter situationen. Eftergång suger ut os några minuter efter matlagningen och stängs sedan av automatiskt. I praktiken varierar luftmängderna på de olika effektlägena beroende på ventilationskanalens längd, variationer i lufttrycket och hur igensatta filtren är.

Fettfiltret på spisfläktens undersida samlar upp fett ur matlagningsångorna. Inte ens en effektiv spisfläkt fungerar tillfredsställande om den är smutsig, och dessutom finns det risk för brand. Från en fläkt som inte rengjorts kan det t.o.m. rinna ner fett på spisen, när ångan värmer upp fettets så att det blir flytande. Ett fettfilter av metallnät är enklast att rengöra i diskmaskin. Efteråt ska silen i diskmaskinen rensas, eftersom dammet från fettfiltret samlas där. Spisfläktens övriga löstagbara delar ska också tvättas och ytorna torkas av. Fettfiltret ska rengöras ungefär en gång i månaden, vid behov oftare.

Kolfiltret i olika spisfläktar innehåller olika mängder aktivt kol. Kolfilter för engångsbruk ska bytas enligt instruktionerna i bruksanvisningen, t.ex. 1–2 gånger per år beroende på modell. I vissa spisfläktar är även kolfiltret tvättbart. Det rengörs i diskmaskin eller för hand och torkas och aktiveras sedan i ugnen i 100 °C. Rekommendationen är att tvättbara kolfilter ska bytas efter ca 3 års användning. Använda kolfilter är blandavfall. Fettfiltrets indikator för rengöringsbehovet och kolfiltrets indikator för bytesbehovet påminner användaren om när det är dags att vidta åtgärder. Regelbundet rengjord är spisfläkten effektiv och brandsäker.

Starta spisfläkten några minuter innan du börjar laga mat. Då blir det undertryck i köket och os och lukt sprider sig inte till andra rum. Lämna köksdörren på glänt för att säkert få tillräckligt med ersättningsluft. Om du öppnar fönstret försvinner däremot undertrycket. Ställ spisfläkten på lämplig effekt och använd full effekt bara vid behov. Låt spisfläkten gå en stund efter matlagningen.

Elförbrukning, belysning och bullernivå

Spisfläkten ansluts med stickpropp till ett eluttag. I anslutningseffekten ingår fläktmotorerna och lampornas effekt. Den genomsnittliga elförbrukningen är 0,2 kWh per timme. Elförbrukningen är beroende av hur länge fläkten används och på vilken effekt. En spisfläkt som är ansluten till ventilationskanal suger ut varm rumsluft, vilket ökar uppvärmningsbehovet och därmed energiförbrukningen. Därför ska spisfläkten inte användas i onödan.

När man arbetar vid spisen behövs det bra och jämn belysning. Belysningsstyrkan ska helst inte avvika för mycket från den närmaste omgivningen. Rekommenderad belysningsstyrka över arbetsbänkar är 300–500 lux (lx). Bra belysning gör det också lättare att hålla kokhällen ren, när man torkar bort stänk efter användningen. En lampa i spisfläktens framkant ger bäst ljus och minst reflexer i kokhällen.

I spisfläktar används oftast halogenlampor eller lysrör. Halogenlampor påminner om glödlampor i fråga om ljusflöde och elförbrukning. Även glödlampor förekommer. Lysrör drar mindre el, håller längre och alstrar mindre värme än glödlampor och halogenlampor. Vissa spiskåpor har också energieffektiva och långlivade LED-lampor. Ofta är det krångligt att byta lampa i spisfläkten. När man väljer spisfläkt lönar det sig att kolla hur lampbytet går till.

På det högsta effektläget är spisfläktar bullriga. Bullernivån ökar om ventilationskanalen har liten diameter och flera krökar. Bullret minskar om evakueringsröret har slät insida, ventilationskanalen har tillräckligt stor diameter som inte förändras på vägen och om ventilationskanalen isoleras. En spisfläkt med egen motor bullrar mer än en spiskåpa utan motor som är ansluten till husets maskinell ventilationssystem. Ett kolfilter ger något högre bullernivå. Bullernivåerna varierar beroende på hur de mäts, och för att vara jämförbara måste bullernivåerna vara mätta med samma mätmetod.